

Beszéd és beszéd tudomány I.

BEVEZETŐ

Gósy Mária

az MTA doktora, tudományos tanácsadó, egyetemi tanár
MTA Nyelvtudományi Intézet – gosy@nytud.hu

A beszéd mindennapi tevékenységünk, már két-három éves korunktól mindennapjaink része. Elmondjuk a gondolatainkat és feldolgozzuk, értelmezzük mások közléseit. Kiejtjük anyanyelvünk hangjait, szavait úgy, hogy azok mások számára is érthetők lesznek; és rendszerint nem is tudatosodik bennünk, hogy eközben milyen bonyolult feladatokat végzünk. Ezzel csak akkor szembesülünk, ha a folyamatban valahol valami zavar keletkezik, például nem tökéletes a beszélő artikulációja, hezitálások törnek meg a folyamatos beszédet, háttérzaj nehezíti a feldolgozást, avagy az észlelési, értelmezési folyamatok hibásan működnek.

A beszéd két alapvető kérdése, hogy a) a beszélő miként alakítja át a gondolatait folyamatos artikulációs mozgásokká, és b) a hallgató miként bontja ki a folyamatosan érkező akusztikai jelsorozatból a nyelvi egységeket, a hallott, eredeti tartalmat. Noha a beszéd kutatás a fonetika tudományának tárgya, tágabban pedig a nyelvtudomány része, az

előbbiekből mégis nyilvánvaló, hogy csak interdiszciplináris megközelítésben vizsgálható, így számos más tudományterülettel tart szoros kapcsolatot (pszicholingvisztika, fiziológia, akusztika, neurológia stb.).

A *Magyar Tudomány* három egymást követő számában összesen több mint tíz cikkben adunk áttekintést a magyar beszéd tudományról. A tanulmányok egy része kísérleti kutatásokról szól, más része alkalmazott kutatási eredményeket tárgyal, illetve gyakorlati alkalmazásokat mutat be. A szerzők célja, hogy bepillantást nyújtsanak az olvasónak a beszéd-alkotás és a beszédpercepció működésére, problémáira, kutatott területeire. A kapott eredmények több tudományterületen használhatók fel, az alap kutatások pedig társadalmi-gazdasági hasznosításokhoz is vezethetnek.

Kulcsszavak: *artikuláció, akusztikum, semleges magánhangzó, hezitálás, társalgás, szünet, hűmögés, alaphangmagasság, prozódia, felolvasás, artikulációs tempó*